

Nikola VRANJEŠ, *Projekt i metoda. Praksa vjere u svijetu promjena, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2021., 146 str.*

Projekt i metoda. Praksa vjere u svijetu promjena naslov je knjige riječkog pastoralnog teologa izv. prof. dr. sc. Nikole Vranješa, koju je objavila izdavačka kuća Kršćanska sadašnjost. Knjiga izv. prof. dr. sc. Nikole Vranješa *Projekt i metoda. Praksa vjere u svijetu promjena*, osim skraćénica, uvoda, zaključka, popisa literature, dijelove iz recenzija, kazala imena i sadržaja, sadrži tri poglavlja: 1. Projekt (11 – 26), 2. Metoda (27 – 46); 3. Elementi metode u različitim pastoralnim kontekstima (47 – 128).

Naslov nove knjige izv. prof. dr. sc. Nikole Vranješa odmah otkriva o čemu će biti riječ na njezinim stranicama. Autor pretresa uvijek aktualnu temu *što i kako* činiti u pastoralu. Riječ je o projektu i metodi u pastoralnom djelovanju Crkve na svim njezinim razinama.

Na stranicama knjige otkriva se namjera autora, a koja je vidljiva u pokušaju predstavljanja nove teološko-pastoralne popularizacije istaknutih koraka u pastoralu, tj. u obnovi i osuvremenjenju prepoznavanja njihova značenja za pastoralno djelovanje danas. Knjiga ima i svoj podnaslov. Podnaslov knjige usmjeruje da će se pasto-

ralno djelovanje Crkve u kontekstu projekta i metode promatrati u svjetlu svijeta koji Crkvu okružuje, konkretnije, u svjetlu mjesne stvarnosti prema kojem kvalitetno i promišljeno pastoralno djelovanje ne bi smjelo biti ravnodušno ako želi biti na liniji Drugoga vatikanskog koncila i ako želi voditi brigu o znakovima vremena za što primjerenije i kvalitetnije vlastito ostvarenje.

Projekt je važan za djelovanje Crkve, kao i značenje i pitanje metode u pastoralu. Zato je i autor odabrao te važne korake za osmišljavanje pastoralnog djelovanja Crkve u konkretnom vremenu i na konkretnom prostoru da bi pisanim razmišljanjem uokvirenim u korice knjige javnosti približio projekt i metodu kako bi svi koji su uključeni na bilo koji način u ostvarivanje pastoralnog djelovanja Crkve bili svjesniji važnosti i nužnosti projekta i metode.

U *Uvodu* knjige naglašena je činjenica »nastavljanja produblivanja ove tematike na temelju originalnih uvida koje je autor (...) uočio u djelima stranih i domaćih pastoralista, a osobito u onim rimske lateranske škole pastoralnih teologa, kao i u smjernicama crkvenog uči-

teljstva« (str. 10). Također, »svima njima najprije se duguje zahvalnost i uvažavanje onoga na čemu je moguće nastaviti teološko-pastoralno proučavanje. To bi, u konačnici, trebala i biti jedna od glavnih namjera pastoralista čije se djelovanje nastavlja na ono uvaženih učitelja i kolega koji su im prethodili i koji su im u baštinu ostavili puno blaga teološko-pastoralnog znanstvenog zalaganja u odnosu na koje su sami ostavili pisani trag, a sve s ciljem unapređenja pastoralne prakse u konkretnim povijesnim razdobljima« (str. 10).

Prvo poglavlje knjige izv. prof. dr. sc. Nikole Vranješa nosi naslov *Projekt*. »Govor o projektualnom pristupu crkvenom pastoralnom djelovanju podrazumijeva razumijevanje projektualnog pristupa životu i aktivnostima čovjeka najprije na antropološkoj i društvenoj razini« (str. 11). Stoga autor ukratko progovara o životu kao projektu jer za čovjeka je projekt »primarno poziv i mogućnost da vlastiti život realizira kroz vlastito zalaganje i kroz pothvate putem kojih će ostvarivati sebe i tako ostaviti i konkretni trag u vremenu« (str. 11). Čovjek živi na određenom prostoru, vremenu i kulturi. Svjedoci smo da se suočavamo sve više i više s kulturom »bez projekta«. »Suvremena kultura pokazuje i određene vrlo problematične elemente u odnosu na projektualnu dimenziju života. Danas je moguće govoriti o istinskoj krize projektualnosti, osobito na duže staze. To dovodi do jačanja kulture privremenih i povreme-

nih izbora na obzorima ograničenih životnih horizonata koji dovode do dominacije neodlučnosti i dezorijentiranosti« (str. 13).

U svjetlu izrečenoga u prvom poglavlju vidljiva je autorova usmjerenost i na argumentiranje važnosti projekta u pastoralu. »Cjeloviti i utemeljeni govor o teološko-pastoralnoj projektualnosti treba, stoga, jasno odrediti u njegovoj teološko-duhovnoj izvornosti« (str. 19). Neće se pogriješiti ako se istakne da je »projektualni pogled na pastoral dobar pokušaj uvođenja reda i skladnijeg povezivanja duhovnih odrednica života Crkve i njezinog konkretnog pastoralnog angažmana. Štoviše, sređena, realna i bogata pastoralna projektualnost najbolji je pokazatelj vjernosti istinski duhovno utemeljenom životu vjere i angažmanu iz vjere i kod pojedinca i kod crkvenih zajednica, kao i na razini cijele Crkve« (str. 20).

Završetak prvog poglavlja predstavlja elemente projektualnosti: viziju ili perspektivu, pastoralne smjernice, projekt te program i programiranje. Autor sažimlje: »Projekt je u nekom pogledu odgovor na pitanje *što činiti* u pastoralu? On je, u tome smislu, jasan pokazatelj svjesnog i zauzetog pristupa praksi vjere sa aktera pastoralnog djelovanja. [...] Projektualnost kao karakteristika sređenog i odgovornog angažmana Crkve predstavlja dobar i pozitivan primjer pastoralnog izraza koji se odnosi na sve pastoralne subjekte i ustanove« (str. 129).

Naslov drugog poglavlja knjige je *Metoda*. Na samom početku poglavlja, autor konstatira: »Metoda prakse vjere u posljednjih se nekoliko desetljeća detaljnije, a moglo bi se reći posljednje se cijelo stoljeće specifično, profilira na različite načine. Pastoral je u nekome pogledu uvijek podrazumijevao određenu metodu, iako je ona najčešće bila nesvjesno tematizirana i često neodređena. No, već temeljna povezanost teološke teorije i prakse ukazuje na aktualnost činjenice postojanja određene metode pastoralna. Ta je činjenica, dakle, sasvim logičan izričaj temeljne potrebe pastoralna za metodom« (str. 27). Autor potom daje i nekoliko činjenica i pojašnjenja da bi se čitanje promišljanja o metodi činilo smislenijim, povezanijim i teološko-pastoralno plodonosnijim. Prvo, metoda je »u epistemološkom smislu jedan od ključnih elemenata pastoralne teologije kao znanstvene teološke discipline« (str. 27). Drugo, »metoda pastoralne teologije kao još uvijek otvoreno pitanje u teološkim raspravama pastoralista« (str. 27) i treća činjenica je »razrada metode teološko-pastoralnog raspoznavanja ili razlučivanja« (str. 27), koja će posebno biti važna za čitanje trećeg poglavlja.

Tako u poglavlju nalazimo promišljanja o metodi određenoj teološkom teorijom i praktičnom stvarnosti, metodi koja uvažava istinsko duhovno iskustvo, metodi koja je jasno povezana s pastoralnom teologijom, metodi za vrijeme koje dolazi, metodi za istinski pastoralni susret te metodi za razluči-

vanje kulture. »Metoda, kao drugi važan čimbenik angažmana po vjeri, primarno se tiče odgovora na pitanje *kako djelovati* u pastoralu? Već se temeljna promišljanja o metodi u teologiji jasno oslanjaju na nastojanje sređenog i cjelovitog, a to znači i kritičkog sagledavanja odnosa prema vjeri Crkve, a to znači i prema različitim načinima pastoralnog izraza. Metoda je zato sveobuhvaatan izričaj djelovanja koje je određeno teološko-pastoralnom sređenošću, polazeći od jasnih teorijskih utemeljenja, sve do najkonkretnijih elemenata prakse, čijem je vođenju i aktualiziranju u konačnici i usmjerena« (str. 130).

Elementi metode u različitim pastoralnim kontekstima naslov je trećeg i po opsegu stranica najduljeg poglavlja knjige. Autor u tom poglavlju prikazuje oblike i modalitete aktualizacije metode, točnije teološko-pastoralne naznake mogućih konkretnih ostvarenja metode u praksi (usp. str. 47). U poglavlju su »izdvojene teme za koje se drži da oslikavaju dovoljno različit spektar crkvenih aktivnosti« (str. 47), koji u odnosu na aktualizaciju metode pružaju »dobar oslonac za pokušaj ostvarivanja ovog metodološkog puta u dovoljno različitim kontekstima« (str. 47-48). Važno je naglasiti, što i sam autor ističe, da se u poglavlju donosi razrada teološkog pogleda na metodu, a ne ponuda gotovih projekata u odnosu na obrađena pastoralna područja. Autor nudi korisne uvide i savjete, no svjestan je da »pitanje aktualizacije konkretnih odluka i pro-

jekata ipak treba prepustiti pojedinim akterima pastoralna u točno određenim područjima djelovanja i u točno određenim situacijama i prilikama« (str. 48). Tako se u knjizi promišlja o razlučivanju u pastoralu župne zajednice danas s posebnim naglaskom na djelovanje župnog pastoralnog vijeća na području pastoralna braka i obitelji i pastoralna mladih.

»Drugi primjer aktualizacije metode teološko-pastoralnog razlučivanja odnosi se na područje pastoralna kulture« (str. 83). Treći primjer aktualizacije metode teološko-pastoralnog razlučivanja smješten je unutar pastoralna braka i obitelji. Izv. prof. dr. sc. Nikola Vranješ kaže: »Jedno od najbremenitijih i najizazovnijih područja crkvenog djelovanja danas svakako je područje pastoralna braka i obitelji« (str. 94). U razradu spomenutih primjera autor više uvodi u područje primjene metode, ali »manje kao pokušaj minucioznog ostvarivanja nekog točno određenog projekta ili pothvata« (str. 94).

Autor knjige izv. prof. dr. sc. Nikola Vranješ svećenik je Riječke nadbiskupije. Stoga ne iznenađuje što je završetak trećeg poglavlja posvećen pastoralu nekada i danas na području Riječke metropolije. »Ovaj dio knjige usmjeren je zato, u prvom redu, na teološko-pastoralno razlučivanje nekadašnjih i današnjih modela zajedničkog djelovanja, a na temelju toga i na ukazivanje na značenje određenih zajedničkih pothvata koji se pokazuju kao prioritet-

ni za zajednički angažman u budućnosti« (str. 122).

Izv. prof. dr. sc. Nikola Vranješ bavi se izuzetno važnom tematikom za osmišljavanje cjelokupnog pastoralna u Crkvi. Postupno razvija tematiku knjige, što omogućuje kvalitetniji uvid u potrebne korake djelovanja Isusove zajednice. Knjiga je vrijedno djelo koje obogaćuje pastoralno-teološku misao u Republici Hrvatskoj. Isusova Crkva, pa tako i svi oblici njezina ostvarivanja, trebaju imati jasnu viziju svojeg postojanja i djelovanja. Tome itekako pridonose projekt i metoda, ili kako je već prije bilo naglašeno, *što* činiti u pastoralu i *kako* djelovati u pastoralu.

Razmišljanja ponuđena u knjizi s obzirom na temu koja se obrađuje, daju autoru da i dalje razvija svoje misli o obrađenim, a vrlo potrebnim koracima u pastoralnoj obilježnosti Crkve. Knjiga je dobrodošao poticaj da svi oni koji su zaduženi za osmišljavanje pastoralnog djelovanja Crkve na svim njezinim razinama promisle i preispitaju svoja djelovanja, svoje pastoralne projekte i metode kako bi odgovorili na najbolji način izazovima suvremenog svijeta, čiji je dio i Crkva. Bilo bi hvalevrijedno da se o temama o kojima se pretresa u knjizi intenzivnije govori u trajnoj formaciji svećenika te formaciji vjernika laika u različitim crkvenim službama.

Knjiga može biti korisna literaturu studenticama i studentima teoloških učilišta kao i svim pastoralnim djelatnicima. Vjerujemo da će se ostvariti au-

torove nakane ili ciljevi pisanja knjige, a to su »potaknuti sudionike pastorala na osobno i zauzeto odgovorno razlučivanje i aktualizaciju metode« (str. 130) te dopustiti »teološkoj teoriji metode da raste i da se razvija u odnosu na prak-

su« (str. 92). Svesrdno podržavamo autorovu želju!

Na kraju ovoga prikaza želimo čestitati autoru na uloženom trudu s nadom da će i dalje nastaviti produbljivati misli napisane u knjizi!

Josip Šimunović

Dinko ARAČIĆ – Petar LUBINA, Krsto Kržanić, Biblioteka Umnici Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, Služba Božja, Split, 2021., 456 str.

Sredinom 2021. godine svjetlo dana ugledao je sedmi svezak biblioteke *Umnici Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja*, o liku i djelu teologa i filozofa fra Krste Kržanića. Autori Dinko Aračić i fra Petar Lubina sažeto su oteli od zaborava Kržanićev životni put i njegov opus te ga kao nepravedno zapostavljenog velikana svojeg vremena pribrojili »eliti među franjevcima«. Urednik izdanja je doc. dr. sc. fra Ivan Macuť, a recenzenti su izv. prof. dr. sc. Dario Škarica te doc. dr. sc. Emanuel Petrov. Na 456 stranica knjiga donosi četiri ključna poglavlja, prikazujući ponajprije Kržanićev životni put, te zatim njegovu filozofsku, teološku, sociološku i političku misao. Treće poglavlje donosi ono što su drugi rekli o Kržaniću, dok posljednje, četvrto poglavlje prikazuje Kržanićevu važniju bibliografiju i bibliografiju o Kržaniću.

Tko je zapravo bio Krsto Kržanić? Na to pitanje ponajbolje odgovara pošalica, koja je ne tako davno kružila među studentima bogoslovnih znanosti, kada se o nekoj svečanoj prigodi predstavljalo

njihovo visoko učilište. Kada je voditelj najavio profesore filozofije i teologije navedenog fakulteta, ustao je jedan jedini čovjek. Ne zato što ostali nisu bili nazočni, već zato što je izobrazba, područje filozofsko-teološkog interesa i lucidnost učitelja toga vremena bila toliko široka da je gotovo svaki pojedini, sam, bez ustručavanja mogao ne samo predavati sve kolegije studija od prvog do posljednjeg tečaja, nego se upustiti u raspravu s kojom mu drago aktualnom znanstvenom, ali i društvenom temom. Jedan od takvih erudita bio je dr. fra Krsto Kržanić, istinski franjevac, metafizičar filozof, skolastički teolog, povjesničar, književnik, pedagog, publicist, ali i prosvjetitelj, domoljub i uznik.

Autori Dinko Aračić i Petar Lubina uspjeli su gotovo antologijski predstaviti glavne crte Kržanićeva filozofsko-teološkog, ali i publicističkog rada, koji obuhvaća više od 600 naslova. Premda ističu kako je u fra Krstinim spisima riječ o konzervativnom teološkom pristupu i kritičnom odnosu prema novo-